



НОВОСАДСКА ФРТУТМА

(Милан Трипковић: *Клуб исџинских сџваралаца*, Фабрика књига, Београд, 2022)

Нови роман Милана Трипковића интерактиван је и игрив исечак из урбане средине увелико уроњене у модерне трендове који, истина, потресају, али неоспорно обликују савремено доба. *Клуб исџинских сџваралаца* роман је супротности које се осликавају многоструко, где су најинтригантније оне наговештене, на које писац рачуна када читаоца позива да се заједно с њим и плејадом других немих учесника отисне у својеврсну авантуру повезивања наоко хаотичних нити приче.

Перспектива коју заједно с приповедачем и неименованим мноштвом заузима читалац помало је воајерска, будући да је у питању позиција свевидећег посматрача с увидом у све фронтове који образују причу. Наратор повремено рачуна на комику коју обезбеђује саучеснички приступ делу, запитујући читаоца да ли примећује непријатне мирисе или поступке којима се јунаци, напоскон доспели у блаженство интима, ослобађају стега уљудног понашања. На местима где прича добија обриси озбиљне критике и где се прст упира у најгоре људске нагоне, приповедач се бреца на своје сапутнике који су непредузимљиви и неми пред непочинствима актера. Свако ко одлучи да завири у живописни свет *Клуба исџинских сџваралаца* мора бити спреман на чињеницу да није само читалац, већ учесник у вишеструким драмама које ће се муњевитом брзином одиграти пред његовим очима.

Горенаведена мисао о фронтovima који образују причу романа није нимало произвољна. Наиме, током кратког временског периода у Новом Саду формира се низ попришта на којима се одигравају најнезамисливије борбе од кључног значаја за животе инволвираних појединаца. Иницијални сукоб и покретач приче јесте гажење пешака на прелазу и фртутма настала од низа случајности и погрешно интерпретираних догађаја. Страдалник је чиновник важних државних структура и истовремено ратни злочинац који, захваљујући прекасно притиснутој папучици за кочење, добија милост амнезије и истрагу случаја на највишем нивоу. За воланом је престрављена активисткиња која је човека одговорног за смрт неколико десетина људи само желела да заплаши, па сама ступила у колоплет ситуација изван сваке границе мирољубиве побуне. *Spiritus movens* трећег нивоа приче јесте Војислав Почуча, *исџински сџваралац* који се игром случаја затекао надомак прегаженог Пешута. Невоља, или барем њена нова до тада неслућена димензија, почиње оног тренутка кад Почуча у лику возача препозна жену којој се замерио на друштвеним мрежама. Није потребно много да се осетљиви стваралац с нервом изоштреним за опасне ситуације који подгревају бројне теорије завере поистовети с Калимером и хитно сазове скупину која је дала наслов Трипковићевом роману.

Сам настанак удружења резултат је неправедно доживљене поделе улога у културном животу града, „јер у том загуљеном свету самодопадљивих литерата и изражених људских сујета тешко је бити први, бити лучоноша, творац нових светова, имагинаријума какви у српској књижевности постоје можда само још код Павића“ (11). Изазвана таквим приликама, неколицина новосадских уметника оснива кружок као „одговор на политичке коректности, свеprisутне осредњости и доминантне моралне беде у култури овог друштва“ (19). Са сајтом у *израги*, малобројним сликама са Фејсбука, вичито сукобљеним члановима и акронимом који недвосмислено упућује на једно прокативно новосадско стециште, *Клуб истинских сиваралаца* својеврсна је скупина живописних уметника с најразличитијим ламентима спремним наготовс. Оно што им никако не иде од руке јесте међусобна комуникација без упадица, прекоревања, директних прозивки и надметања у набрајању добијених књижевних награда. Милан Трипковић слика једну особиту групу људи „на чијем стваралаштву почива књижевност овог града“ (66) и којима „није место у затвору него у читанкама“ (143), користећи хумор како би се доброћудно подсмехнуо идеалистички настројеним списатељима који, за разлику од осталих јунака којима су непознати, у свом раду препознају канон за почетак обликовања будућих генерација. Они се у једном тренутку гуше у бујицама угодних речи како би истакли значај својих сабораца, док у следећем предмет свог обожавања и накићених хвалоспева због ситнице хватају за гушу. Испровоцирани активностима „чувених комесара за ангажовану уметност“, „пронositeља европских вредности и мисионара испразне европске културе“ (89), чланови *Клуба* одлучују се за акцију – отмицу, која ће интензивирати дешавања с почетка романа и убрзати *јосрнуће истинских сиваралаца*.

Паралелно с отмицом „из поетских разлога“ – а постоји ли поетичнији и више подложен дискусији од распада Југославије – на другим фронтима одигравају се операције чији ће се резултати слити у велико финале романа. У Бањску, родно место највећег епског јунака, стижу бегунци од закона – „боркиња“ за права свих мањина, животиња и еколошка активистиња @nasa.zasa и њен заштитник, инспектор Милоња Шошкић, некада бескомпромисни спроводитељ правде. Сви јунаци Милана Трипковића стављени су под специфичну лупу на основу чијег рада су у крупан план издвојени заноси и пркоси који их чине подједнако рањивим и комичним. Код Наташе је то истрајност у борбама за промене, код Милоње неспретност, код његовог пријатеља игумана рокерски живот ког се није у потпуности одрекао чином замонашења. Чланови државног апарата који се баве истрагом карикирани су на плану пословичне полицијске несналажљивости у решавању случаја и непрестаном пребацавању кривице на апаратчице нижег ранга. Попут мизансцена за неки виц, један део романа посвећен је врским коментаторима естетске девастације града и релевантних садржаја Твитер налога – разговору кустоса, глумца, критичарке и списатељице. Особа коју из интересантне скупине наратор одлучује да прати на путу до куће иста је она коју су *истински сивараоци* детектовали као „истрајну критичарку наше друштвене стварности“ и након сачекуше утамничили на Банстоу.

Иако није експлицитно назначено, време у ком се покрећу и сустичу акцијашка деловања неколико компромитованих страна јесте 2022. година у којој је Нови Сад

носио титулу Европске престонице културе, што је траг на који нас усмерава новински навод с почетка романа о серији мистериозних смрти и контроверзно питање – да ли град постаје „европска престоница ужаса“? (39). Као један од уводника у злосрећна деловања и могући траг за праћење касније описаних криминалних дешавања, и овај чланак налази своје место у збирној разјасници која затвара роман. Филмски ефектно, у дописаном објашњењу које је наступило након што се спустила завеса и појавила питања „Да ли је могло да испадне другачије? Јесмо ли можда могли учинити нешто и спречити ово?“ (160), аутор је у епилогу изложио судбине јунака с временске дистанце која им је била потребна како би преуредили своје животе и затворили питања која су отпечатали на почетку нашег праћења.

Милан Трипковић је у вешто исприповеданој причи необичне структуре читаоце-саучеснике повео у неуобичајено упознавање града и људи који му дају пулс. На том путу сазнали смо да најбољи доживљај производи љубопитљив и хумору склон наратор, који пажњу усмерава на наизглед неважне детаље, слику дочарава системом живих асоцијација (као када највећу тишину пореди с оном у читаоници Матице српске или јунака са Ђорђем Давидом из времена које је претходило музичкој слави), а за читаоце успешно уланчава наоко удаљене догађаје након што је сваком од њих дао одређену аутономију и простор за развијање. *Клуб истинских сиваралаца* описује, критикује и подсмеху излаже људске несавршености, али нас истовремено подсећа на то да смо и сами равноправни учесници у том свету који трпи наше грешке и ком је потребно ослобађање од наших покушаја да изигравамо бога, јер – на крају – може се десити да изиграмо себе.